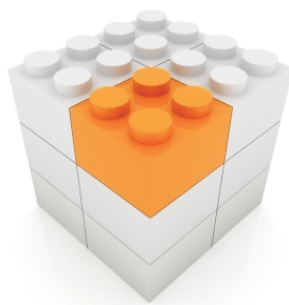

DE KONSTRUKCIJA TRI

Naida Džigal

Doviđenja ili dobar dan strani investitoru?

Sudeći po naslovu članka, bosanskohercegovačka budućnost ovisi o irskom izboru. U slijedećih par paragrafa ću pokušati na osnovu ovog jednog medijskog primjera izanalizirati stav svijeta prema dragoj nam domovini.

Prvenstveno, naslov određenog teksta, knjige, novinskog članka i sličnog je prvo što upadne u oko prolazniku ili surferu interneta. Ovaj članak svojim naslovom želi naglasiti koliko je Bosni i Hercegovini potrebna vandržavna pomoć, tačnije pomoć Evropske Unije. Ono što ne shvataju je da BiH nije potrebna milostinja, vec ulagač. Neko ko neće gledati na milione potrebne kao bačen novac, nego kao na ekonomski neiskorišteno područje. Osim toga, postoji interesantna paralela između Republike Irske i Republike BiH - Irska je država koja je procvjetala zahvaljujuci eksternim ulaganjima u 80tim i 90tim godinama prošlog stoljeća, te je kao rezultat toga na kraju 2007me godine imala 6ti najviši GDP u svijetu (danas je na 16tom mjestu zahvaljujuci ekonomskoj krizi posljednih godina¹). Uprkos tom padu, Irska je najliberalnija ekonomija EU i stoji na zasluženom petom mjestu u svijetu. Ipak je to uspjeh kojeg niko nije očekivao prije samo 30 godina.

Da nastavimo sa tekstem. Kao što znamo i sami, mnogi ljudi će samo pročitati prvi paragraf članka jer se obično tu i nalazi uvod u cijeli tekst, te ponekad i zaluta rezime. U prvom paragrafu našeg članka teško je bilo kojem čitaocu ostati ravnodušan kada ga se bombarduje depresivnim i obeshrabrujućim vokabularom. Ekonomija nije samo povezana sa politikom i generalnom situacijom u zemlji, već je isprepletana sa njom. U zdravom tijelu je zdrav duh odnosno u zdravom političkom sistemu je zdrava ekonomija. Jedno bez drugog ne ide... sad ako strani investitor ne može vjerovati političkom sistemu jedne države, kako da vjeruje da će mu se njegova investicija isplatiti? Čitaoc ovog članka ne može da ne bude apsolutno utučen nakon samo prve dvije rečenice u kojima su smrknute riječi još više izdramatizirane depresivnim epitetima: **`najkrvaviji skorašnji rat`** (*bloodiest recent war*) i rečenica **`Bosna i Hercegovina [...] je u isto vrijeme divlja, prekrasna i duboko podijeljena zemlja`** (*Bosnia and Herzegovina [...] an alternately wild, entrancing and deeply*

¹ <http://www.heritage.org/index/Country/Ireland>, a product of the Heritage Foundation and the Wall Street Journal, 2010

divided place).Kako a da se čovjek ne zapita da li ćemo ikada doživjeti period stabilnosti?

Štaviše, neko bi pomislio da je dovoljno rečeno u toj prvoj rečenici da je izlišan početak slijedeće: **`[BiH je] podijeljena u 2 jedva funkcionalne administrativne jedinice`** *[[BiH is] divided into two barely functioning administrative entities]*. Dovidjenja gđine Strani Investitoru (ili bi bilo bolje da kazem Bye-bye Mr Foreign Investor)...

Publika koja bi nastavila čitati nakon samo tih prvih par rečenica sigurno ne uključuje biznismena sa Wall Street-a, a ako bi takav čovjek i nastavio pomjerati oči preko rečenica o divnoj našoj, vjerovatno na nas gleda kao divljake koji jednostavno ne žele napredovati, ne žele nastaviti putem pomirenja i ne žele strana ulaganja. Ne žele preći preko nebitnih nacionalnih, vjerskih i drugih razlika kao što su stanovnici najnaprednijih ekonomskih država svijeta uradili samo prije 60tak godina. Da ne govorimo šta bi se desilo da smo imali pripadnike drugih rasa na našim prostorima. Doduše, možda bi i to u jednu ruku bilo dobro rješenje - rijetki od nas koji se ponose raznolikošću naše domovine shvataju da bi dodatno miješanje sa budistima, kataloncima, talijanima, južnoamerikancima, afrikancima, japancima, česima, (samo da imenujem par) donijelo novu svijest BiH populaciji da je biti drugačiji dobra stvar, da je živjeti sa različitim još bolje - ali i to da je tolerancija različitog ujedno i ljubav prema različitom i svom. A New York-žani, Londoneri, Berlinci, Švicarci, Irci, Brazilci, Japanci, (usuđujem se reći i Jugoslaveni) znaju da je čovjek itekako sposoban da živi između homoseksualca meksičkog porijekla čija je mama zapravo sa Portorika i personalnog trenera NBA kosarkaša koji živi vrata do samohrane majke advokatice koja ima dva sina iz dva braka. Različitost samo može biti plus u današnjem svijetu. Kako da neko ko je odgojen u takvoj sredini uopće nađe trunku opravdanosti u nastavku tvrdoglavih pohoda stvaranja etnički čiste nacije?

Nacionalizam je način na koji se bosansko društvo predstavlja stranom svijetu - on je utkan u svijest naroda na Balkanu i utemeljeni je uzrok i još tragičnija posljedica rata na ovim prostorima, te se nažalost prenosi generacijski. Nesvjesno sami sebi onemogućavamo napredak i mogućnost ulaska u liberalno društvo koje nas vidi kao kopiju slike Hitlerovog Reich-a. Samo se mi još borimo sa temama i stavovima 30tih i 40tih godina prošlog stoljeća.

Ta izolovanost koju je EU nametnula nama je ono čega se mi mladi najviše bojimo. Na Šengensku vizu se danas gleda kao na štembilj vrijedniji od zlata, a sami odlazak u Pariz, Beč, Berlin i Barcelonu mijenja čovjeka i izazove revoluciju kod otvorenog uma. Zato, ako smo mi kao BiH državljani izolovani od najbliže nam EU viznim režimom, kako da znamo bilo šta o tom liberalnom mentalitetu i da je zaista moguće živjeti zajedno (i to jako dobro) u tim raznolikim uslovima?

Ipak, nije vrijeme za daljne psihološke analize. Da nastavimo sa člankom - naravno da

će se naći djelić istine u svakom medijskom artiklu, ali interpretacija činjenica i način predstavljanja, reklamiranja i sličnog pokazuje mnogo toga o mišljenju stranih novinara o našoj državi. **Analitičari izražavaju strah da su nacionalističke tenzije veoma snažne, a evropski zvaničnici nesposobni da ostvare napredak uprkos stotinama miliona dolara koji su se slili ovdje, te da bi se nasilje nanovo moglo rasplamsati [u regiji]** (*Analysts say they fear that nationalist tensions are so strong, and European officials so unable to deliver progress despite the hundreds of millions of dollars poured in there, that violence could surge anew*). Za one koji još uvijek pamte dešavanja na prostorima zapadnog Balkana početkom 90tih, ta rečenica zvuči gore od smrtne kazne. Rat. Zar nećemo naučiti ništa iz grešaka prošlosti?

Uprkos tome, treba se zahvaliti na naporima Valentina Inzka i Paddy Ashdowna da pomognu izlječenju ovog prostora. Slijedeći citat: **Trenutno se nalazimo u opasnoj dinamici, i ukoliko ne uspijemo djelovati na kohezivan način, možemo završiti sa de facto raspadom Bosne i Hercegovine** (*We are now in a dangerous dynamic and if we fail to operate in a cohesive fashion we could end up with the de facto disintegration of BiH*) ostavlja nas sa dva moguća zaključka:

1. Da shvataju da je BiH bila zapostavljena nakon 95te i da je potrebno donijeti elemenat straha i prepasti ljude da shvate da posao u BiH Daytonom nije bio završen.
2. Da je to bila izjava kojom žele reći da su izgubili svaku nadu za jedinstvenu BiH ako EU ne shvati da se treba reorganizovati sistem vanjskog motrenja BiH sistema.

Dakle, pozitivnim ishodom irskog glasanja bi se Lisabonski Ugovor mogao usvojiti. Taj ugovor bi izmijenio način izvršenja vanjskih politika Evropske Unije, te bi sistem sa najvišim udiom vanjskog ulaganja u BiH postao funkcionalniji, a samim tim bi se i napredak BiH ekonomije mogao ubrzati.

Dalje se u tekstu govori o problemima koje EU i Brisel imaju u držanju nadmoći nad BiH. **Političari vjeruju da ih EU strašno želi** [da se BiH priključi Uniji] (*The politicians believe that the EU wants them really bad*). Takav stav dalje dezintegriše mišljenje da postoji dio BiH populacije koji želi napredak i koji vjeruje da je to nemoguće ostvariti bez vanjske pomoći.

Ta izjava je itekako izmanipulisana - pod prvim, za očekivati je da će BiH postati dio EU. BiH je u Evropi - a šta je Evropska Unija bez dijela Evrope? Ta integracija odgovara objema stranama - BiH bi time pokazala ekonomski napredak i napredak u svakom drugom smislu, a EU kao glavna podrška protagonistu u cijeloj priči bi mogla da slavi uspjeh vanjskopolitičkog sistema i to koliko je odmakla Balkan od mentaliteta 90tih godina. Već mogu čuti udaranje čaša u znak slavlja na evropskim dvorima zbog

uspjeha pripajanja BiH. Što se prije taj čin desi, to je veća efikasnost partnerstva BiH i EU. Političari će uvijek izjavljivati stvari poput te gore navedene (i novinari će uvijek sve izvlačiti iz konteksta), ali i oni shvataju da bez mnogo izmjena EU neće prihvatiti BiH pod svoje zakrilje. Lisabonski Ugovor bi zato mogao itekako pomoći da prvi investitor u BiH - sama EU - bude uspješniji, a kada neko probije led, drugima postane lakše da se kreću već istabanom stazom.

Da li je uopće potrebno da navodim kako bi se drugačijim mentalnim pristupom i pozitivnijim stavom prema BiH vratilo povjerenje BiH građana u vanjske organe? Placebo efekat je interesantan - ako me budes tretirao kao bolesnika, ja ću se jos više razboljeti. Ne želim ni u kojem slučajno reci da nam je potreban stav `sve je bajno i krasno` (*ignorisati problem i ponašati se kao da ga nema sigurno ga neće riješiti*), ali brate dragi, želim da mi kažeš da je moguće da ću u skoroj budućnosti moći sam stati na svoje noge. Mladi to žele čuti. Stariji možda i neće biti tu za 30 godina, ali mi hoćemo. I mi gledamo u te vaše nacionalne stavove koje nam želite nametnuti kao smrtne kazne. Ne želimo ih. Držite ih za sebe. Želimo da ih zakopamo i dignemo spomenik kao što smo učinili sa ratom. Želimo da nas taj spomenik podsjeća i upozorava na to što nas čeka ako opet zalutamo bolesnim mentalitetom naših očeva. Mi vidimo budućnost, a vi ste još uvijek zaglavljani u prošlosti. Dajte nam da dišemo. Stvarno želimo da dišemo.

Zato, za zaključak, ne mogu a da ne izmijenim izjavu iz trećeg paragrafa - u zdravoj ekonomskoj sredini je i zdrava politika. Možda nas ta misao natjera da obrnemo naše prioritete. Zahvaljujući Titu, Jugoslaveni su 15 godina nakon II svjetskog rata bili primjer svijetu i ljudi sa jugoslavenskim pasošem su posvuda bili dobrodošli. Dobra stara vremena znala bi govoriti teta Biba. `U Trst po farmerke` mi odjekuje u glavi. Sad jedva čekam da vidim šta ćemo mi stvoriti. Leptirići u stomaku mi govore da možemo i bolje od zasad nenadmašivog Tita... ako ništa, neka njegov slogan bude prožimljen kroz jedinu zaista multinacionalnu kćerku Jugoslavije: bratstvo - jedinstvo! 🍷

